

PREDLOG
EVA: 2019-2611-0037
NUJNI POSTOPEK

ZAKON O SPREMEMBAH ZAKONA O UVELJAVLJANJU PRAVIC IZ JAVNIH SREDSTEV

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

Sedanja ureditev sistema pravic iz javnih sredstev, to je denarne socialne pomoči (v nadaljnjem besedilu DP), varstvenega dodatka (v nadaljnjem besedilu VD), pravice do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje (v nadaljnjem besedilu OZ), pravice do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev (v nadaljnjem besedilu DZ), otroškega dodatka (v nadaljnjem besedilu OD), državne štipendije (v nadaljnjem besedilu DS), znižanega plačila vrtca (v nadaljnjem besedilu VR), subvencije malice za učence in dijake (v nadaljnjem besedilu MU), subvencije kosila za učence (v nadaljnjem besedilu KU), oprostitve plačila socialnovarstvenih storitev (v nadaljnjem besedilu SO), prispevka k plačilu družinskega pomočnika (v nadaljnjem besedilu DR), subvencije najemnine (v nadaljnjem besedilu NA), je določena s procesnim Zakonom o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (v nadaljnjem besedilu ZUPJS), objavljenim v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – ZŠtip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US, 88/16, 61/17 – ZUPŠ, 75/17 in 77/18, ter materialnimi zakoni, in sicer Zakonom o socialno varstvenih prejemkih (v nadaljnjem besedilu ZSVarPre), objavljenim v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 61/10, 40/11, 14/13, 99/13, 90/15, 88/16, 31/18 in 73/18, Zakonom o vrtcih, objavljenim v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 – ZIUZGK, 36/10, 62/10 – ZUPJS, 94/10 – ZIU, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO in 55/17, Stanovanjskim zakonom, objavljenim v Uradnem listu Republike Slovenije št. 69/03, 18/04 – ZVKSES, 47/06 – ZEN, 45/08 – ZVEtL, 57/08, 62/10 – ZUPJS, 56/11 – odl. US, 87/11, 40/12 – ZUJF, 14/17 – odl. US in 27/17, Zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, objavljenim v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 26/14, 90/15, 75/17 – ZUPJS-G in 14/18, Zakonom o štipendiranju, objavljenim v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 56/13, 99/13 – ZUPJS-C, 8/16, 61/17 – ZUPŠ in 31/18, Zakonom o šolski prehrani, objavljenim v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 3/13, 46/14 in 46/16 – ZOFVI-K, ter Zakonom o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, objavljenim v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUTPG, 91/07, 76/08, 62/10 – ZUPJS, 87/11, 40/12 – ZUJF, 21/13 – ZUTD-A, 91/13, 99/13 – ZUPJS-C, 99/13 – ZSVarPre-C, 111/13 – ZMEPIZ-1, 95/14 – ZUJF-C, 47/15 – ZZSDT, 61/17 – ZUPŠ in 64/17 – ZZDej-K.

1.1 Fiktivni izračun (sprememba 8. in 16. člena ZUPJS oziroma 1. in 2. člen predloga zakona)

Veljavni 7. člen ZUPJS določa, da denarne prejemke iz 5. člena ZUPJS vlagatelj uveljavlja po naslednjem vrstnem redu:

1. OD;
2. DP;
3. VD;
4. DS.

Veljavni 8. člen ZUPJS določa, da če vlagatelj ne upošteva vrstnega reda iz prejšnjega člena, ga center za socialno delo opozori na vrstni red in na posledice njegovega neupoštevanja (prvi odstavek). Če vlagatelj kljub opozorilu v vlogi uveljavlja denarni prejemek iz 5. člena tega zakona v nasprotju z vrstnim redom iz prejšnjega člena, ga center za socialno delo upošteva v višini, kot če bi bil ta denarni prejemek dodeljen (drugi odstavek).

16. člen veljavnega zakona določa, da se dohodek, ugotovljen po prejšnjih členih, poveča za fiktivno ugotovljeni dohodek v višini:

1. posredno ugotovljenega dohodka in prejemka, ko se ugotovi, da oseba v določeni višini plačuje za blago ali storitve, česar z ugotovljenim dohodkom ne bi zmogla;
2. fiktivno določenega dohodka zaradi upoštevanja premoženja v skladu z 19. členom tega zakona;
3. pravice iz javnih sredstev, do katere je oziroma bi bila oseba upravičena, če jo je oziroma bi jo v skladu z vrstnim redom iz 7. člena tega zakona uveljavljala pred uveljavljanjem pravice iz javnih sredstev, ki jo uveljavlja;
4. denarne socialne pomoči, ki bi jo prejela oseba iz 10. člena tega zakona, če pri njej ne bi bil ugotovljen krivdni razlog v skladu z zakonom, ki ureja socialnovarstvene prejemke (prvi odstavek).

Določbi 2. in 4. točke prejšnjega odstavka ne veljata pri ugotavljanju upravičenosti do DP, VD, NA, OZ in DZ (drugi odstavek).

Dohodki iz 1., 3. in 4. točke prvega odstavka tega člena se upoštevajo na letni ravni, razen pri uveljavljanju pravice do DP, VD, NA, OZ in DZ, ko se ti dohodki upoštevajo po predpisih, ki urejajo socialnovarstvene prejemke (tretji odstavek).

Pri upoštevanju DS po 3. točki prvega odstavka tega člena se upošteva višina DS, kot je določena v 11. točki prvega odstavka 12. člena tega zakona (četrti odstavek).

Namen uvedbe vrstnega reda uveljavljanja OD, DP, VD in DS je bil, da se:

- pravice dodeljujejo tako, da se zagotovi pravična porazdelitev javnih sredstev glede na potrebe posameznika oziroma družine in glede na namen posamezne pravice (pomoč prejmejo tisti, ki jo zares potrebujejo, pravice se dodeljujejo namensko),
- prepreči neupravičeno kopičenje pravic,
- prepreči neupravičeno povečanje pravice, ki jo uveljavlja vlagatelj, do česar bi prišlo, če zakon ne bi uredil tudi posledic ob neuveljavljanju posamezne pravice.

Fiktivni izračuni pravice in njeno upoštevanje v višini, kot če bi bil denarni prejemek dodeljen, v skladu z veljavnim ZUPJS torej velja samo za OD, DP, VD in DS, ne pa tudi za NA, VR, MU, KU ter SO in DR (npr. če bi bila oseba, ki uveljavlja pravico do VR ali NA, do DP lahko upravičena, pa je ne uveljavlja, se fiktivni izračun DP ne opravi in posledično se pri ugotavljanju upravičenosti do VR DP ne šteje kot dohodek).

DP (pa tudi VD) je zdaj glede na vrstni red uveljavljanja pravic pred DS. Pri ugotavljanju upravičenosti do DS se zato, če se ugotovi, da stranka nima veljavne pravice do DP (pa tudi do VD), bi pa do te lahko bila upravičena, fiktivno izračuna DP (pa tudi VD) in šteje v dohodek, čeprav je stranka dejansko ne prejema. Nekatere stranke zato niso upravičene do DS oziroma je njen znesek nižji.

Zdaj potekajo intenzivno odločanje in testiranje avtomatizacije postopkov odločanja o letnih pravicah iz javnih sredstev (OD, DS, VR, MU, KU) ter nadgradnja informacijskega sistema za izdajo informativnih izračunov, ki mora biti po ZUPJS zagotovljena najpozneje 1. januarja 2022.

Ugotavlja se, da se fiktivno upoštevanje pravice kot dohodek v praksi najpogosteje izvaja pri uveljavljanju DS. Družine, ki so upravičene do DP, namreč vedno uveljavljajo tudi pravico do OD, zato fiktivnih izračunov OD praviloma ni. Prav tako praviloma ni fiktivnih izračunov DP pri uveljavljanju pravice do VD.

Za potrebe informativnega izračuna na pravici do DS so bile leta 2018 predlagane in že sprejete spremembe Zakona o štipendiranju (Uradni list RS, št. 56/13, 99/13 – ZUPJS-C, 8/16, 61/17 – ZUPŠ in 31/18). Ugotavlja se, da so za izvedbo avtomatizacije postopkov odločanja o DS potrebne še spremembe ZUPJS, predvsem pri upoštevanju fiktivne DP oziroma VD.

Fiktivni izračun DP oziroma VD je neločljivi del odločanja o DS, ki ga je treba izvesti v vsakem primeru, ko stranka, ki zaprosi za DS, nima veljavne pravice do DP oziroma VD.

Ugotavlja se, da izračun fiktivne DP (pa tudi VD) pri ugotavljanju upravičenosti do DS ni mogoče avtomatizirati (zato veljavni ZUPJS določa podaljševanje samo letnih pravic iz javnih sredstev, in sicer OD, DS, VR, MU, KU). Pri odločanju o DP oziroma VD je namreč omogočena uporaba načela prostega preudarka in se v primeru uporabe tega načela izvede poseben ugotovitveni postopek po zakonu, ki ureja splošni upravni postopek.

Z namenom zagotovitve avtomatizacije postopkov odločanja o DS se predlaga črtanje fiktivnega izračuna pravice do DP in VD.

Za poenostavitev postopka odločanja o pravicah iz javnih sredstev oziroma njegovo skrajšanje in da bi strankam omogočili pridobitev pravice v zakonsko določenem roku, se predlaga tudi črtanje fiktivnega izračuna pravice, ki je stranka ne uveljavlja v skladu z zakonsko določenim vrstnim redom, na splošno, in sicer:

- fiktivnega izračuna pravice do OD pri odločanju o pravici do DP, VD in DS ter
- fiktivnega izračuna pravice do DP pri odločanju o pravici do VD in DS.

Vrstni red uveljavljanja pravic iz javnih sredstev ter upoštevanje OD pri DP, VD in DS, DP pri VD in DS ter VD pri DS torej ostaja, predlaga se le ukinitve fiktivnega izračuna pravice, do katere bi posameznik oziroma družina lahko bila upravičena, če bi jo uveljavljala v skladu z vrstnim redom. Cilj je lažje in učinkovitejše odločanje o pravicah iz javnih sredstev oziroma poenostavitev postopka odločanja.

1.2 Hramba podatkov in dokumentov iz centralne zbirke podatkov (sprememba 53. člena ZUPJS oziroma 3. člen predloga zakona)

Veljavni 53. člen določa, da se podatki in dokumenti iz centralne zbirke podatkov iz 49. člena tega zakona hranijo pet let po datumu prenehanja upravičenosti do pravice iz javnih sredstev. Odločbe o upravičenosti do pravic iz javnih sredstev se arhivirajo.

Sedanji zakonsko določeni rok hrambe podatkov in dokumentov iz centralne zbirke podatkov je torej pet let. Teči začne z zaključkom obdobja upravičenosti do pravice iz javnih sredstev, potem pa morajo osebni podatki postati nedostopni za obdelavo.

V praksi se ugotavlja, da morajo biti podatki iz centralne zbirke podatkov dostopni za obdelavo daljši čas oziroma trajno, in sicer za potrebe odločanja v sodnih postopkih (odločanje o pravicah iz javnih sredstev), zapuščinskih postopkih, ki trajajo več kot pet let, načrtovanja politike socialnega vključevanja, spremljanje stanja ter za znanstvenoraziskovalne in statistične namene, zato se predlaga, da se hranijo trajno.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1 Cilji

Ukinitve fiktivnega izračuna pravice, do katere bi posameznik oziroma družina lahko bila upravičena, če bi jo uveljavljala v skladu z vrstnim redom, se predlaga s ciljem poenostaviti postopke odločanja pravicah iz javnih sredstev ter zagotoviti lažje in učinkovitejše odločanje o pravicah iz javnih sredstev.

Sprememba v hrambi podatkov iz centralne zbirke podatkov se predlaga s ciljem, da se omogoči dostop do osebnih podatkov, ki so potrebni za odločanje v sodnih postopkih (odločanje o pravicah iz javnih sredstev), zapuščinskih postopkih, ki trajajo več kot pet let, načrtovanje politike socialnega vključevanja, spremljanje stanja ter za znanstvenoraziskovalne in statistične namene.

2.2 Načela

Pri pripravi zakona smo upoštevali:

Načelo ekonomičnosti uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, kar pomeni, da je za stranko zagotovljen hiter in učinkovit postopek uveljavljanja pravic s čim manjšimi stroški. Načelo je v predlog zakona vključeno s predlaganimi spremembami zakona.

2.3 Poglavitne rešitve

a) Predstavitev predlaganih rešitev:

Predlogi rešitev so predstavljeni pod točko 1. Ocena stanja in razlogi za sprejem zakona.

b) Način reševanja:

Načini reševanja so predstavljeni pod točko 1. Ocena stanja in razlogi za sprejem zakona.

c) Normativna usklajenost predloga zakona:

Predlog zakona je v skladu z veljavnim pravnim redom Republike Slovenije in ni predmet usklajevanja z mednarodnimi obveznostmi Republike Slovenije niti s pravnim redom Evropske unije.

Uskladitev s predpisi, ki jih je treba sprejeti oziroma spremeniti in paketno obravnavati, ni potrebna.

č) Usklajenost predloga zakona:

Pri pripravi predloga zakona javnost ni sodelovala, saj zaradi nujnosti obravnave predloga zakona sodelovanja z javnostjo ni bilo mogoče izvesti. Poleg tega gre za manj zahtevne spremembe zakona, ki pa bodo, če bodo sprejete, pripomogle k lažjemu in učinkovitejšemu odločanju o pravicah iz javnih sredstev (predvsem o pravici do državne štipendije), saj bodo poenostavile postopek odločanja. Predlaga se ukinitve fiktivnega izračuna pravice, do katere bi posameznik oziroma družina lahko bila upravičena, če bi jo uveljavljala v skladu z vrstnim redom. Predlaga se še, da se podatki iz centralne zbirke podatkov hranijo trajno.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Predlog zakona v letih 2019 in 2020 prinaša negativne finančne posledice (dodatna obremenitev) za državni proračun ter pozitivne finančne posledice (prihranek) za proračun občin.

a) finančne posledice za državni proračun

Obremenitev državnega proračuna se predvsem zaradi neupoštevanja fiktivnega izračuna denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka pri državni štipendiji poveča za 1,2 mio. evrov letno oziroma 100.000 evrov mesečno. Povečanje izplačil na strani državnih štipendij bo za leto 2019 zagotovljeno iz sredstev državne štipendije na proračunski postavki 7054 Štipendije: državne, Zoisove in nagrade za trajnostni razvoj. Za leto 2020 proračun še ni sprejet. Ob načrtovanju proračuna se bodo načrtovala sredstva za kritje proračunskih posledic spremembe zakona.

Ugotavlja se, da se fiktivno upoštevanje pravice v praksi najpogosteje izvaja pri uveljavljanju državne štipendije. Družine, ki so upravičene do denarne socialne pomoči, namreč vedno uveljavljajo tudi pravico do otroškega dodatka, zato fiktivnih izračunov otroškega dodatka praviloma ni. Prav tako praviloma ni fiktivnih izračunov denarne socialne pomoči pri uveljavljanju pravice do varstvenega dodatka.

Analiza upoštevanja fiktivnih izračunov denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka pri državni štipendiji je pokazala, da je bilo v šolskem letu 2018/2019 izvedenih 80.000 fiktivnih izračunov denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka. Samo pri 8.618 primerih se je fiktivni znesek denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka upošteval. Od tega je bilo 956 državnih štipendij zavrženih, pri čemer le 55 zaradi preseganja cenzusa. Državna štipendija se je na datum zajema podatkov izplačevala 6.929 štipendistom, ki so imeli upoštevan fiktivni znesek denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka. Preračun pravice do državne štipendije brez upoštevanja fiktivnega zneska denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka je pokazal, da bi se število štipendistov, ki prej niso bili upravičeni do izplačila državne štipendije zaradi preseganja cenzusa, po novem pa bi bili upravičeni do izplačila, povečalo samo za 70 štipendistov (0,01 % vseh štipendistov, pri katerih se je upošteval fiktivni znesek denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka). Neupoštevanje

fiktivnega zneska denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka ima za posledico tudi uvrstitev v nižji dohodkovni razred pri državni štipendiji in s tem izplačilo višjega zneska pripadajoče državne štipendije. Ocenjuje se, da bi bilo za izplačilo višjega zneska državne štipendije za celotno šolsko leto 2019/2020 potrebnih dodatnih 1.220.950 evrov.

Ob predpostavki, da družina ne bo uveljavljala denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka v skladu z vrstnim redom pred uveljavljanjem državne štipendije, je pa do navedenih pravic upravičena, bo zaradi črtanja fiktivnega izračuna teh pravic in njihovega neupoštevanja kot fiktivni dohodek pri državni štipendiji prišlo do povečanja števila upravičencev do državne štipendije samo za približno 70 štipendistov ter do uvrstitve v nižji dohodkovni razred pri državni štipendiji in s tem do izplačila višjega zneska pripadajoče državne štipendije.

Za leto 2019 (predlaga se namreč, da navedena sprememba začne veljati in se uporabljati 1. avgusta 2019, torej za pravice, priznane od 1. septembra 2019 dalje, ki se izplačujejo za nazaj) bo znašala obremenitev državnega proračuna na proračunski postavki 7054 Štipendije: državne, Zoisove in nagrade za trajnostni razvoj dodatnih 300.000 evrov. Za leto 2020 bo znašala obremenitev državnega proračuna dodatnih 1,2 mio. evrov.

Ob predpostavki, da družina ne bo uveljavljala denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka v skladu z vrstnim redom pred uveljavljanjem državne štipendije, je pa do navedenih pravic upravičena in bo hkrati z državno štipendijo uveljavljala tudi pravico do znižanega plačila vrtca, bo zaradi črtanja fiktivnega izračuna pravice do denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka in neupoštevanja le-teh kot fiktivni dohodek pri državni štipendiji v večini primerov prišlo do uvrstitve v nižji dohodkovni razred pri državni štipendiji in s tem do izplačila višjega zneska pripadajoče državne štipendije ter posledično do manjše dodatne obremenitve državnega proračuna pri znižanem plačilu vrtca.

Zdaj je 2.001 družina hkrati upravičena do državne štipendije in znižanega plačila vrtca. Od tega ima samo 236 družin fiktivno izračunano pravico do denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka. Fiktivni izračun navedenih pravic se kot dohodek upošteva samo pri državni štipendiji, ne pa tudi pri znižanem plačilu vrtca. Ugotavlja se, da če fiktivnega izračuna teh pravic ne bi bilo, bi bile družine zaradi višje državne štipendije upravičene do nižje subvencije vrtca oziroma bi morale plačati višji znesek programa vrtca za približno 116.000 evrov letno (približno 9.700 evrov mesečno), občine bi bile razbremenjene plačila programa vrtca za približno 122.000 evrov letno (približno 10.200 evrov mesečno), državni proračun pa bi bil dodatno obremenjen za manjši znesek, približno 5.700 evrov letno (približno 480 evrov mesečno).

b) finančne posledice za proračun občin

Ob predpostavki, da družina ne bo uveljavljala denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka v skladu z vrstnim redom pred uveljavljanjem državne štipendije, je pa do navedenih pravic upravičena in bo hkrati z državno štipendijo uveljavljala tudi pravico do znižanega plačila vrtca, bo zaradi črtanja fiktivnega izračuna pravice do denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka in neupoštevanja le-teh kot fiktivni dohodek pri državni štipendiji v večini primerov prišlo do uvrstitve v nižji dohodkovni razred pri državni štipendiji in s tem do izplačila višjega zneska pripadajoče državne štipendije ter posledično do manjše razbremenitve občin pri znižanem plačilu vrtca.

Zdaj je 2.001 družina hkrati upravičena do državne štipendije in znižanega plačila vrtca. Od tega ima samo 236 družin fiktivno izračunano pravico do denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka. Fiktivni izračun navedenih pravic se kot dohodek upošteva samo pri državni štipendiji, ne pa tudi pri znižanem plačilu vrtca. Ugotavlja se, da če fiktivnega izračuna teh pravic ne bi bilo, bi bile družine zaradi višje državne štipendije upravičene do nižje subvencije vrtca oziroma bi morale plačati višji znesek programa vrtca za približno 116.000 evrov letno (približno 9.700 evrov mesečno), občine pa bi bile razbremenjene plačila programa vrtca za približno 122.000 evrov letno (približno 10.200 evrov mesečno).

Fiktivni izračun pravice do denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka se kot dohodek upošteva samo pri državni štipendiji, ne pa tudi pri subvenciji najemnine. Prav tako se pri subvenciji najemnine kot dohodek ne upošteva državna štipendija, zato ukinitve fiktivnega izračuna pravice do denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka nima finančnih posledic za subvencijo najemnine.

Za leto 2019 (predlaga se namreč, da zgoraj navedena sprememba začne veljati in se uporabljati 1. avgusta 2019, torej za pravice, priznane od 1. septembra 2019 dalje, pri čemer se računi za plačilo programa vrtca

izstavljajo za nazaj) bo znašala razbremenitev proračuna občin približno 30.600 evrov. Za leto 2020 bo znašala približno 122.000 evrov letno.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Predlog zakona predvideva porabo proračunskih sredstev v obdobju, za katero je bil državni proračun že sprejet. Sredstva za izvajanje zakona so v državnem proračunu za leto 2019 zagotovljena na proračunski postavki 7054 Štipendije: državne, Zoisove in nagrade za trajnostni razvoj.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

5.1 PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH

Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih ni možen, saj druge države vrstnega reda pri uveljavljanju pravice do denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka in državne štipendije ne poznajo.

5.2 PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

Predlog zakona je v skladu z veljavnim pravnim redom Republike Slovenije in ni predmet usklajevanja z mednarodnimi obveznostmi Republike Slovenije niti s pravnim redom Evropske unije.

6. PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

6.1 Presoja administrativnih posledic:

Predlog zakona nima administrativnih posledic v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov ter pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov, razen pri poslovanju centrov za socialno delo.

S predlaganimi spremembami zakona (črtanje fiktivnega izračuna pravice, do katere bi posameznik oziroma družina lahko bila upravičena, če bi jo uveljavljala v skladu z vrstnim redom) se bo odločanje o podaljševanju predvsem pravice do državne štipendije s strani centrov za socialno delo po uradni dolžnosti (brez vlog strank) opravilo z manj težav in zaostankov.

6.2 Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki, in sicer za:

Predlog zakona nima posledic za okolje.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo, in sicer za:

Predlog zakona ne bo imel učinkov za gospodarstvo.

6.4 Presoja posledic za socialno področje, in sicer za:

Predlog zakona ima posledice za socialno področje, saj bodo državljani na podlagi predlogov sprememb (mesečno podaljševanje letnih pravic iz javnih sredstev) hitreje prejeli pravice iz javnih sredstev.

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja, in sicer za:

Predlog zakona ne bo imel učinkov za dokumente razvojnega načrtovanja.

6.6 Presoja posledic za druga področja:

Predlog zakona ne bo imel učinkov za druga področja.

6.7 Izvajanje sprejetega predpisa:

Sprejeti zakon bo predstavljen ciljnim skupinam ter širši javnosti prek medijev in na svetovnem spletu. Izvajanje sprejetega zakona bo spremljal Inštitut Republike Slovenija za socialno varstvo.

6.8 Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona:

/

7. PRIKAZ SODELOVANJA JAVNOSTI PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA:

Pri pripravi predloga zakona javnost ni sodelovala, saj zaradi nujnosti obravnave predloga zakona sodelovanja z javnostjo ni bilo mogoče izvesti. Sprejetje zakona junija ali na začetku julija 2019 je nujno, da se od 1. avgusta 2019 dalje zagotovi lažje in učinkovitejše odločanje o pravicah iz javnih sredstev (predvsem o pravici do državne štipendije). Predlaga se ukinitve fiktivnega izračuna pravice, do katere bi posameznik oziroma družina lahko bila upravičena, če bi jo uveljavljala v skladu z vrstnim redom, ter da se podatki iz centralne zbirke podatkov hranijo trajno.

8. PODATEK O ZUNANJEM STROKOVNJAKU OZIROMA PRAVNI OSEBI, KI JE SODELOVALA PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA, IN ZNESKU PLAČILA ZA TA NAMEN:

Pri pripravi predloga zakona zunanji strokovnjak oziroma pravna oseba ni sodelovala.

9. NAVEDBA, KATERI PREDSTAVNIKI PREDLAGATELJA BODO SODELOVALI PRI DELU DRŽAVNEGA ZBORA IN DELOVNIH TELES:

- mag. Ksenija Klampfer, ministrica
- Breda Božnik, državna sekretarka
- Tilen Božič, državni sekretar
- mag. Barbara Tiselj, generalna direktorica
- mag. Valentina Vehovar, vodja Sektorja za pravice iz javnih sredstev
- Marjetka Kovšca, sekretarka
- Marko Bučar, podsekretar

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

V Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – ZŠtip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US, 88/16, 61/17 – ZUPŠ, 75/17 in 77/18) se 8. člen črta.

2. člen

V 16. členu se v prvem odstavku 3. točka spremeni tako, da se glasi:

»3. pravice iz javnih sredstev, do katere je oseba upravičena, če jo je v skladu z vrstnim redom iz 7. člena tega zakona uveljavljala pred uveljavljanjem pravice iz javnih sredstev, ki jo uveljavlja;«.

3. člen

V 53. členu se prvi odstavek spremeni tako, da se glasi:

»(1) Podatki iz centralne zbirke podatkov iz 49. člena tega zakona se hranijo trajno.«.

Za prvim odstavkom se doda nov drugi odstavek, ki se glasi:

»(2) Dokumenti iz centralne zbirke podatkov iz 49. člena tega zakona se hranijo pet let po datumu prenehanja upravičenosti do pravice iz javnih sredstev.«.

Dosedanji drugi odstavek postane tretji odstavek.

PREHODNA IN KONČNA DOLOČBA

4. člen

Postopki za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev začeti pred uveljavitvijo tega zakona, se končajo v skladu z dosedanjimi predpisi.

5. člen

Ta zakon začne veljati 1. avgusta 2019.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. in 2. členu:

7. člen veljavnega zakona določa, da denarne prejemke iz 5. člena tega zakona vlagatelj uveljavlja po naslednjem vrstnem redu:

1. otroški dodatek;
2. denarna socialna pomoč;
3. varstveni dodatek;
4. državna štipendija.

8. člen veljavnega zakona določa, da če vlagatelj ne upošteva vrstnega reda iz prejšnjega člena, ga center za socialno delo opozori na vrstni red in posledice njegovega neupoštevanja (prvi odstavek). Če vlagatelj kljub opozorilu v vlogi uveljavlja denarni prejemek iz 5. člena tega zakona v nasprotju z vrstnim redom iz prejšnjega člena, ga center za socialno delo upošteva v višini, kot če bi bil ta denarni prejemek dodeljen (drugi odstavek).

16. člen veljavnega zakona določa, da se dohodek, ugotovljen po prejšnjih členih, poveča za fiktivno ugotovljeni dohodek v višini:

1. posredno ugotovljenega dohodka in prejemka, ko se ugotovi, da oseba v določeni višini plačuje za blago ali storitve, česar z ugotovljenim dohodkom ne bi zmogla;
2. fiktivno določenega dohodka zaradi upoštevanja premoženja v skladu z 19. členom tega zakona;
3. pravice iz javnih sredstev, do katere je oziroma bi bila oseba upravičena, če jo je oziroma bi jo v skladu z vrstnim redom iz 7. člena tega zakona uveljavljala pred uveljavljanjem pravice iz javnih sredstev, ki jo uveljavlja;
4. denarne socialne pomoči, ki bi jo prejela oseba iz 10. člena tega zakona, če pri njej ne bi bil ugotovljen krivdni razlog v skladu z zakonom, ki ureja socialnovarstvene prejemke (prvi odstavek).

Določbi 2. in 4. točke prejšnjega odstavka ne veljata pri ugotavljanju upravičenosti do denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka, subvencije najemnine, plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje in kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev (drugi odstavek).

Dohodki iz 1., 3. in 4. točke prvega odstavka tega člena se upoštevajo na letni ravni, razen pri uveljavljanju pravice do denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka, subvencije najemnine, plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje in kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev, kadar se ti dohodki upoštevajo po predpisih, ki urejajo socialnovarstvene prejemke (tretji odstavek).

Pri upoštevanju državne štipendije po 3. točki prvega odstavka tega člena se upošteva višina državne štipendije, kot je določena v 11. točki prvega odstavka 12. člena tega zakona (četrti odstavek).

Namen uvedbe vrstnega reda uveljavljanja otroškega dodatka, denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka in državne štipendije je bil, da se:

- pravice dodeljujejo tako, da se zagotovi pravična porazdelitev javnih sredstev glede na potrebe posameznika oziroma družine in glede na namen posamezne pravice (pomoč prejmejo tisti, ki jo zares potrebujejo, pravice se dodeljujejo namensko),
- prepreči neupravičeno kopičenje pravic,
- prepreči neupravičeno povečanje pravice, ki jo uveljavlja vlagatelj, do česar bi prišlo, če zakon ne bi uredil tudi posledic ob neuveljavljanju posamezne pravice.

Fiktivni izračuni pravice in njeno upoštevanje v višini, kot če bi bil denarni prejemek dodeljen, v skladu z veljavnim zakonom velja torej samo za pravico do otroškega dodatka, denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka in državne štipendije, ne pa tudi za pravico do subvencije najemnine, znižanega plačila vrtca, plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje, kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev, subvencijo malice in kosila, oprostitev plačila socialnovarstvenih storitev in prispevka k plačilu družinskega pomočnika (npr. če bi bila oseba, ki uveljavlja pravico do subvencije najemnine ali znižanega plačila vrtca, do denarne socialne pomoči

lahko upravičena, pa je ne uveljavlja, se fiktivni izračun denarne socialne pomoči ne opravi in posledično se pri ugotavljanju upravičenosti do znižanega plačila vrtca ali subvencije najemnine denarna socialna pomoč kot dohodek ne šteje).

Denarna socialna pomoč (enako tudi varstveni dodatek) je zdaj glede na vrstni red uveljavljanja pravic pred državno štipendijo. Pri ugotavljanju upravičenosti do državne štipendije se zato, če se ugotovi, da stranka nima veljavne pravice do denarne socialne pomoči (enako velja za varstveni dodatek), bi pa do te lahko bila upravičena, fiktivno izračuna denarna socialna pomoč (enako tudi varstveni dodatek) in šteje v dohodek, čeprav je stranka dejansko ne prejema. Nekatere stranke zato niso upravičene do državne štipendije oziroma je njen znesek nižji.

Zdaj potekajo intenzivno odločanje in testiranje avtomatizacije postopkov odločanja o letnih pravicah iz javnih sredstev (o pravici do otroškega dodatka, državne štipendije, znižanega plačila vrtca, subvencije malice in kosila) ter nadgradnja informacijskega sistema za izdajo informativnih izračunov, ki mora biti po veljavnem zakonu zagotovljena najpozneje 1. januarja 2022.

Ugotavlja se, da se fiktivno upoštevanje pravice kot dohodek v praksi najpogosteje izvaja pri uveljavljanju državne štipendije. Družine, ki so upravičene do denarne socialne pomoči, namreč vedno uveljavljajo tudi pravico do otroškega dodatka, zato fiktivnih izračunov otroških dodatkov praviloma ni. Prav tako praviloma ni fiktivnih izračunov denarne socialne pomoči pri uveljavljanju pravice do varstvenega dodatka.

Za potrebe informativnega izračuna pravice do državne štipendije so bile leta 2018 predlagane in že sprejete spremembe Zakona o štipendiranju (Uradni list RS, št. 56/13, 99/13 – ZUPJS-C, 8/16, 61/17 – ZUPŠ in 31/18). Ugotavlja se, da so za izvedbo avtomatizacije postopkov odločanja o državni štipendiji potrebne še spremembe Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – ZŠtip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US, 88/16, 61/17 – ZUPŠ, 75/17 in 77/18; v nadaljnjem besedilu ZUPJS), predvsem pri upoštevanju fiktivne denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka.

Fiktivni izračun denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka je neločljivi del odločanja o državni štipendiji, ki ga je treba izvesti vedno, kadar stranka, ki zaprosi za državno štipendijo, nima veljavne pravice do denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka.

Ugotavlja se, da fiktivnega izračuna denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka pri ugotavljanju upravičenosti do državne štipendije ni mogoče avtomatizirati (zato ZUPJS določa podaljševanje samo letnih pravic iz javnih sredstev, in sicer otroškega dodatka, državne štipendije, znižanega plačila vrtca, subvencije malice in kosila). Pri odločanju o denarni socialni pomoči oziroma varstvenem dodatku je namreč omogočena uporaba načela prostega preudarka in se v primeru uporabe tega načela izvede poseben ugotovitveni postopek po zakonu, ki ureja splošni upravni postopek.

Z namenom zagotovitve avtomatizacije postopkov odločanja o državni štipendiji se predlaga črtanje fiktivnega izračuna pravice do denarne socialne pomoči oziroma varstvenega dodatka.

Z namenom poenostavitve postopek odločanja o pravicah iz javnih sredstev oziroma ga skrajšati in strankam omogočiti pridobitev pravice v zakonsko določenem roku, se predlaga tudi črtanje fiktivnega izračuna pravice, ki je stranka ne uveljavlja v skladu z zakonsko določenim vrstnim redom, na splošno, in sicer:

- fiktivnega izračuna pravice do otroškega dodatka pri odločanju o pravici do denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka in državne štipendije ter
- fiktivnega izračuna pravice do denarne socialne pomoči pri odločanju o pravici do varstvenega dodatka in državne štipendije.

Vrstni red uveljavljanja pravic iz javnih sredstev ter upoštevanje otroškega dodatka pri denarni socialni pomoči, varstvenem dodatku in državni štipendiji, denarne socialne pomoči pri varstvenem dodatku in državni štipendiji ter varstvenega dodatka pri državni štipendiji torej ostaja, predlaga se le ukinitvev fiktivnega izračuna pravice, do katere bi posameznik oziroma družina lahko bila upravičena, če bi jo uveljavljala v skladu z vrstnim redom. Cilj je lažje in učinkovitejše odločanje o pravicah iz javnih sredstev oziroma poenostavitev postopka odločanja.

Fiktivni izračun pravice, do katere bi posameznik oziroma družina lahko bila upravičena, če bi jo uveljavljala v skladu z vrstnim redom, zdaj urejata 8. in 16. člen veljavnega zakona. Zaradi predloga za ukinitvev fiktivnega

izračuna se predlaga črtanje določbe 8. člena in sprememba 3. točke prvega odstavka 16. člena.

K 3. členu:

Veljavni 53. člen določa, da se podatki in dokumenti iz centralne zbirke podatkov iz 49. člena tega zakona hranijo pet let po datumu prenehanja upravičenosti do pravice iz javnih sredstev. Odločbe o upravičenosti do pravic iz javnih sredstev se arhivirajo.

Sedanji zakonsko določeni rok hrambe podatkov in dokumentov iz centralne zbirke podatkov je torej pet let. Teči začne z zaključkom obdobja upravičenosti do pravice iz javnih sredstev, potem pa morajo osebni podatki postati nedostopni za obdelavo.

V praksi se ugotavlja, da morajo biti podatki iz centralne zbirke podatkov dostopni za obdelavo daljši čas oziroma trajno, in sicer za potrebe odločanja v sodnih postopkih (odločanje o pravicah iz javnih sredstev), zapuščinskih postopkih, ki trajajo več kot pet let, načrtovanja politike socialnega vključevanja, spremljanje stanja ter za znanstvenoraziskovalne in statistične namene, zato se predlaga, da se podatki iz centralne zbirke podatkov iz 49. člena veljavnega zakona hranijo trajno, dokumenti pa enako kot sedaj, pet let po zaključku obdobja upravičenosti do pravice iz javnih sredstev.

K 4. členu:

Predlaga se, da se postopki uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, o katerih na prvi stopnji do uveljavitve tega zakona še ni bilo odločeno, dokončajo po dosedanjih predpisih. V postopkih za ugotavljanje upravičenosti do pravic iz javnih sredstev so zajeti ne samo postopki za odločanje o teh pravicah na podlagi vloge stranke, s katero stranka uveljavlja pravico ali želi sporočiti spremembo veljavne odločbe, ampak tudi postopki, ki jih v skladu z veljavnim zakonom lahko oziroma mora pristojni center za socialno delo začeti po uradni dolžnosti zaradi nastopa spremembe.

K 5. členu:

Predlaga se, da zakon začne veljati 1. avgusta 2019.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

8. člen

(1) Če vlagatelj ne upošteva vrstnega reda iz prejšnjega člena, ga center za socialno delo opozori na vrstni red in na posledice njegovega neupoštevanja.

(2) Če vlagatelj kljub opozorilu na vlogi uveljavlja denarni prejemek iz 5. člena tega zakona v nasprotju z vrstnim redom iz prejšnjega člena, ga center za socialno delo upošteva v višini, kot če bi bil ta denarni prejemek dodeljen.

(3) Obličnost in rok za opozorilo, navedeno v prejšnjem odstavku, določi minister, pristojen za socialno varstvo, v podzakonskem aktu, ki bo sprejet za izvedbo zakona.

16. člen

(1) Dohodek, ugotovljen po prejšnjih členih, se poveča za fiktivno ugotovljen dohodek v višini:

1. posredno ugotovljenega dohodka in prejemka, ko se ugotovi, da oseba v določeni višini plačuje za blago ali storitve, česar z ugotovljenim dohodkom ne bi zmogla;

2. fiktivno določenega dohodka zaradi upoštevanja premoženja skladno z 19. členom tega zakona;

3. pravice iz javnih sredstev, do katere je oziroma bi bila oseba upravičena, če jo je oziroma bi jo skladno z vrstnim redom iz 7. člena tega zakona uveljavljala pred uveljavljanjem pravice iz javnih sredstev, ki jo uveljavlja;

4. denarne socialne pomoči, ki bi jo prejela oseba iz 10. člena tega zakona, če pri njej ne bi bil ugotovljen krivdni razlog skladno z zakonom, ki ureja socialnovarstvene prejemke.

(2) Določba 2. in 4. točke prejšnjega odstavka ne velja pri ugotavljanju upravičenosti do denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka, subvencije najemnine, pravice do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev in pravice do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje.

(3) Dohodki iz 1., 3. in 4. točke prvega odstavka tega člena se upoštevajo na letni ravni, razen pri uveljavljanju pravice do denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka, subvencije najemnine, pravice do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev in pravice do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje, ko se ti dohodki upoštevajo po predpisih, ki urejajo socialnovarstvene prejemke.

(4) Pri upoštevanju državne štipendije po 3. točki prvega odstavka tega člena se upošteva višina državne štipendije, kot je določena v 11. točki prvega odstavka 12. člena tega zakona.

53. člen

(1) Podatki in dokumenti iz centralne zbirke podatkov iz 49. člena tega zakona se hranijo pet let po datumu prenehanja upravičenosti do pravice iz javnih sredstev.

(2) Odločbe o upravičenosti do pravic iz javnih sredstev se arhivirajo.

V. PREDLOG, DA SE PREDLOG ZAKONA OBRAVNAVA PO NUJNEM OZIROMA SKRAJŠANEM POSTOPKU

Predlagamo obravnavo in sprejetje predloga zakona po nujnem postopku v skladu s prvim odstavkom 143. člena Poslovnika Državnega zbora, da se preprečijo težko popravljive posledice za delovanje države. S predlogom zakona se predlaga ukinitve fiktivnega izračuna pravice, do katere bi posameznik oziroma družina lahko bila upravičena, če bi jo uveljavljala v skladu z vrstnim redom, kar poenostavlja socialno zakonodajo. Sprejetje predloga zakona junija ali na začetku julija 2019 je nujno, da se od 1. avgusta 2019 dalje zagotovi hitrejšo reševanje vlog o pravicah iz javnih sredstev, predvsem o pravici do državne štipendije, oziroma zmanjšajo

zaostanki pri reševanju vlog za t.i. letne pravice iz javnih sredstev v mesecu avgustu in septembru. V mesecu avgustu 2019 namreč poteče približno 110.000 letnih pravic iz javnih sredstev (v ostalih mesecih le približno 10.000), o podaljšanju katerih bodo morali centri za socialno delo odločiti po uradni dolžnosti.